

Pasningsvejledning

Manguster

Dværgmangust (*Helogale parvula*) er Afrikas mindste rovdyr. Foto: OZinOH

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

Helogale parvula

Dværgmangust ((Common) dwarf mongoose)

Mungos mungo

Zebramangust (Banded mongoose)

Manguster er rovdyr (Carnivora) tilhørende mungofamilien (Herpestidae), der omfatter godt 30 arter af forskellige manguster samt surikaten.

Tidligere kaldte man manguster for desmerdyr (sammen med bl.a. genetter), men i dag placeres de i deres egen familie og kaldes for mungodyr.

2 Fuldvoksen størrelse

Manguster har en relativt langstrakt krop med et spidst hoved og små afrundede ører. Dværgmangusten er den mindste i familien og er tilmed Afrikas mindste rovdyr med en kropslængde på 16-28 cm plus den lidt kortere hale og en vægt på ca.

Sværhedsgrad:
Meget krævende

Kort om dyrene

- 16-40 cm (uden hale), 210-1900 g; zebramangust størst
- Typisk 10-14 år gamle
- Dagaktive
- Udendørs anlæg (gerne adgang til indeanlæg) min. 8-12 m² (størst for zebramangust); tykt bundlag til gravning samt udkigsposter
- Graver evt. underjordiske gangsystemer
- Kan med rette træning blive relativt tamme
- Æder hvirvelløse dyr og andre smådyr samt lidt frugt og bær
- Lever naturligt i større, sociale flokke og skal altid holdes flere sammen
- Drægtige i ca. 2 måneder (zebramangust længst) og føder typisk 2-5 unger (flest hos dværgmangust)
- **Bemærk:** Uegnede som kæledyr

Udbredelse og levesteder

Begge mangust-arter er naturligt udbredt i det øst- og sydlige Afrika (den sydlige del undtaget). Zebramangust findes også til en vis grad i det centrale og vestlige Afrika.

Begge arter findes typisk på savanne, græssletter og i åbne skovområder, især hvor der er mange termitboer og ofte tæt på vand. Dværgmangust forekommer også ofte nær bebyggede områder, hvor de er vant til mennesker. De er ikke truede (IUCN: Least concern).

210-350 g, evt. mere. Zebramangusten er omtrent dobbelt så stor med en kropslængde på ca. 30-40 cm plus en hale i knap tilsvarende længde, og en vægt på 0,9-1,9 kg. Hunnen har tre par dievorter.

Hos dværgmangust kan pelsens farve variere meget fra gulbrun til grålig og mørk brun, og der er ofte gyldne og mørke stænk øverst. Nogle individer er næsten helt sorte. Ansigtet er mere sparsomt beklædt med pels, og snuden er ofte klar lyserød.

Hos zebramangust er pelsen grov, og farven er grålig/brunlig med skiftevis mørke og lyse striber på tværs over ryggen. Fødderne og halespidsen er typisk mørkere i farven. Pelsfarven kan dog også variere en hel del mellem individer fra forskellige områder i naturen.

Begge manguster har lange, kraftige kløer, især på forfødderne, som gør dem i stand til effektivt at grave efter fødeemner i jorden. Derudover har de analkirtler og duftkirtler på kinderne, hvis duftstoffer bl.a. bruges til at markere gruppens territorium.

3 Forventet levealder

Disse manguster bliver typisk mellem 10 og 14 år; zebramangust normalt op til 12 år. Hunner hos dværgmangusten bliver i naturen generelt ældre end hanner.

4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur

Begge mangustarter er dagaktive, men holder dog ofte et hvil på den varmeste tid midt på dagen. De lever begge naturligt i større sociale flokke og skal derfor altid holdes mindst 2-3 individer, gerne flere, sammen. Om natten sover de typisk i forladte termitboer, i huler, som de selv graver eller overtager fra andre dyr, eller hvis dette ikke er muligt/tilgængeligt, under en stak sten, i klippesprækker, i hule træstammer og andet, der yder tilstrækkelig beskyttelse mod naturlige fjender. I naturen flytter de typisk mellem hulerne med et par dages mellemrum i deres søgen efter tilstrækkelige føderessourcer.

Manguster holdes bedst i et større udendørs anlæg, gerne med fri adgang til et frostfrit indendørs anlæg, således at dyrene på varme, tørre dage kan opholde sig udenfor, mens de på kølige, våde dage kan søge ly indendørs.

For en lille gruppe (2-3 individer) skal det samlede anlæg som absolut minimum være 8 m² for dværgmangust og 12 m² for zebramangust, men for begge helst større, så de har bedre bevægelsesmuligheder. For hvert ekstra individ bør anlæggets grundareal øges med ca. 20 %.

Anlægget skal sikres nedadtil (min. 1 m i dybden), så dyrene ikke kan grave sig ud, og mindst 1,2 meter over jorden med solide og glatte sider (f.eks. i polycarbonat eller metalplader) og en skrå kant foroven, så dyrene ikke kan undslippe. Vær opmærksom på, især hos dværgmangust, som kan klemme sig igennem selv små sprækker, at der ikke er huller eller revner i anlægget, hvorfra de kan slippe ud.

Bundlaget udenfor skal bestå af sand og jord, gerne med forhøjninger, og indenfor af spåner o.l. Der skal anlægges et gang- og hulesystem under jorden (helst i en høj) i form af rør og redekasser (lette at rengøre for ekskrementer og urin), som dyrene kan bruge til at sove i. De bør dog så vidt muligt også have mulighed for selv at grave gange og huler i jorden (kræver passende tykt og stabilt jordbundslag), så de aktiveres herved. Det er vigtigt, at jorden er godt stampet, sådan at gangene ikke risikerer at falde sammen, når man går rundt i anlægget. Som minimum skal de altid kunne grave større huller, så deres naturlige graveadfærd tilgodeses.

Anlægget, ude som inde, indrettes med sten- og klippeformationer, hule træstammer, rør, nedgravede redekasser foret godt med hø og halm (også nogle, hvor der er plads til samtlige individer på samme tid) o.l., så dyrene altid har flere sove- og skjulemuligheder forskellige steder i anlægget. Derudover skal anlægget indrettes med forskellige høje strukturer, hvorfra dyrene kan holde udkig, f.eks.

Zebramangust er ca. dobbelt så stor som dværgmangust og har skiftevis lyse og mørke striber på tværs af ryggen. Foto: Joachim S. Müller

Manguster skal have et godt tykt bundlag af sand og jord, gerne med forhøjninger, så de kan grave underjordiske gangsystemer. Derudover skal der indrettes med forskellige høje strukturer, hvorfra de kan holde udkig. Foto: Dyrenes Beskyttelse

klipper, sten, jordhøje og store træerødder, og der skal være forskellig beplantning af græs og mindre vegetation, hvori dyrene kan rode rundt og grave efter føde. Det bør forventes, at vegetationen jævnlige skal genplantes, da dyrene kan være temmelig destruktive.

Dyrene skal altid have adgang til frisk foder samt rent drikkevand i et fastspændt trug eller i drikkeflaske, som de ved lidt tilvænning kan lære at bruge. Manguster bruger ikke et bestemt sted at besørge, så anlægget skal dagligt rives for ekskrementer samt foderrester. Øvrig rengøring gøres efter behov (generelt gælder, jo større anlæg, des sjældnere rengøring kræves), så en høj hygiejne i anlægget opretholdes.

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Disse manguster er tilpasset et generelt varmere klima end det danske, selvom de i deres naturlige levesteder også til tider oplever både kulde og regn. Det er derfor mest optimalt med et udeanlæg med fri adgang til et frostfrit indeanlæg, så de altid kan opholde sig i tørre, varme omgivelser. De kan dog tåle at gå udendørs året rundt, såfremt de har rigeligt med frostfrie redekasser i udeanlægget.

Har dyrene adgang til et frostfrit indeanlæg, bør dette kun opvarmes til en grad, hvor der ikke er stor temperaturforskul mellem inde og ude (en temperatur på 5-10 °C indenfor om vinteren er fint).

I hele anlægget er det vigtigt med masser af solrige områder, hvor dyrene kan varme sig, når vejret tillader det. Selv ved brug af et tilstødende indeanlæg kan de om vinteren på solrige dage sagtens finde på at gå udenfor, hvis der er ryddet for sne (primært til deres udkigsposter).

På overskyede og kølige dage skal der være et par varmelamper tændte som erstatning for manglende sol og varme.

6 Stimulering og behov for motion

Manguster er meget aktive dyr, der kræver store, stimulerende anlæg med mulighed for at grave og rode i jorden.

Fødeemnerne skal gemmes rundt i anlægget, i vegetationen, i klippesprækker, under jorden, under sten osv. Forskellige udfordrende beholdere med foder, som mangusterne skal bruge tid og kræfter på at få fat i, er også en god idé.

Hos zebamangust er det vigtigt, at der er hårde objekter tilgængeligt i anlægget (f.eks. store sten), som de kan bruge til at bearbejde fødeemner med hård skal (se boksen "[Særlig teknik til hård føde](#)") ved afsnit 7).

Manguster har en meget følsom lugtesans, og det kan derfor være en god berigelse at placere forskellige dufte rundt i anlægget (f.eks. forskellige urter), som dyrene kan undersøge.

Med regelmæssig træning kan dyrene blive så tamme, at de relativt let kan håndteres (dog ikke af fremmede), hvilket vil være en fordel for begge parter. Godbidder (frugt, melorme) kan bruges til træning.

En gruppe dværgmanguster ses i naturen at have et aktivitetsområde på 30-60 ha, mens en zebamangust-gruppes område er ca. 40-130 ha (op til 400 ha visse steder er dog set). Hos begge arter overlapper forskellige gruppers områder til en vis grad, hvor ofte aggressive sammenstød finder sted. Zebamanguster ses typisk at bevæge sig 2-3 km om dagen i deres jagt efter føde.

7 Fodring

Det er vigtigt med masser af solrige områder i anlægget. På overskyede og kølige dage skal der tændes et par varmelamper. Foto: Tarique Sani

Hold øje med overvægt

Overvægt kan let forekomme i fangenskab, især hos dominerende individer, da disse har førsteret til føden. Det er derfor vigtigt med såvel god plads som stimulerende aktiviteter, der samtidig giver motion.

Hold altid løbende øje med individernes foderstand, og giv dem flere aktiviteter hvis nødvendigt, så overvægt undgås.

Husk også at sprede foderet rundt i anlægget, så størstedelen ikke kun spises af de højest rangerende individer.

Disse manguster spiser i naturen primært insekter (biller og billelarver, termitter, græshopper, fårekylinger o.l.), edderkopper og snegle, og til en vis grad skorpioner, mindre krybdyr (firben, slanger), småfugle, æg, gnavere, eventuelt suppleret med lidt bær og frugt.

De skal dagligt fodres med en varieret blanding af katte- og hundetørfoder, universalfoder, diverse hvirvelløse dyr (forskellige insekter, edderkopper, snegle), mus, daggamle kyllinger, kødstykker, æg, kogt ris og lidt frugt (frisk som tørret). Foderet skal spredes ud, så alle individer får mulighed for at æde.

Zebramangust kan af og til gives større aflivede byttedyr, f.eks. en høne, due eller kanin. Hele foderdyr frarådes dog ved diegivende mødre, da det muligvis i fangenskab kan resultere i, at også ungerne ædes. Større emner kan med fordel hænges op, så de er udfordrende at få fat i og bearbejde emnet.

Af og til kan der gives lidt fisk, og lidt fiskeolie kan gives som tilskud til at hjælpe med at holde pelsen i orden. Derudover skal der dagligt gives et vitamin- og mineraltilskud til rovdyr (fås hos f.eks. www.diafarm.dk).

Sørg for at variere fødeemnerne fra dag til dag, så det ikke bliver ensformigt, og så dyrene stimuleres med at bearbejde forskellige emner dagene imellem.

8 Sociale behov

Begge arter lever naturligt i større sociale flokke på op til 40 individer. I en flok vil der dog typisk være ca. 10-12 individer hos dværgmangust og 10-20 individer hos zebramangust. Individerne i samme gruppe er særdeles sociale, mens forskellige grupper er meget aggressive over for hinanden. Duftstoffer fra kirtler i ansigtet og ved endetarmen samt fra ekskrementer bruges til at markere gruppens territorium. Ved steder, hvor forskellige territorier overlapper, vil sammenstødene mellem grupperne ofte være voldsomme og involvere jagt og slåskampe, i værste fald med fatale følger. Disse sammenstød giver til gengæld hunnerne mulighed for at parre sig med andre hanner end dem i hendes egen flok.

Hos begge arter er alle hunner i flokken typisk beslægtede med hinanden, hvorimod de kønsmodne hanner normalt forlader deres gruppe og danner sig en ny flok med fremmede hunner. Inden for gruppen er der et dominanshierarki mellem individerne.

Specielt hos dværgmangust er hierarkiet stærkt, og én han og hun (alfa-parret) dominerer over alle andre i flokken, og fungerer som det eneste ynglepar, mens de øvrige gruppemedlemmer i stedet hjælper til med plejen, beskyttelsen og opfostringen af alfaparets unger. Herudover menes de yngre individer at være dominante over for de ældre, og inden for aldersgrupperne er hunnerne normalt dominante over for hannerne, om end der formentlig forekommer afvigelser herfra.

Hos zebramangust er den sociale struktur anderledes, i og med at flere voksne hunner i samme flok yngler succesfuldt og hjælpes ad med at opfostre hinandens unger. Derudover vides der generelt lidt om, hvad der bestemmer det enkelte individs sociale rang hos zebramangust, men i fangenskab ses hunner ofte at dominere over hanner, eventuelt med en enkelt dominerende han.

Trods (eller som resultat af) dette faste dominanshierarki hos begge arter er individerne i samme gruppe ekstremt sociale, og alvorlige konflikter ses relativt sjældent, mens småkonflikter over foder relativt ofte ses. Flokfæller interagerer ofte med hinanden bl.a. ved at soignere hinandens pels.

Udover til territorieafmærkning ses individer ofte også smøre deres duftstoffer på hinanden, tilsyneladende som et signal på deres accept. Udover duftstoffer kommunikerer artsfæller med hinanden ved forskellige slags vokaliseringer, og zebramangust ses under fødesøgning konstant at udstøde småkald for således at sikre, at gruppen holdes sammen. Zebramangust ses, når den udstøder gøen, at bevæge hovedet i cirkler, og andre visuelle signaler bruges også i artsfællers kommunikation.

Særlig teknik til hård føde

Ved større hårde fødeemner, der er svære at bide igennem (f.eks. æg med skal, hvirvelløse dyr med et hårdt ydre skelet, sneglehus), har zebramangusten en helt særlig teknik.

Med forpoterne kaster eller slår de emnet mellem bagbenene eller lodret ned mod et hårdt objekt, f.eks. en sten, for hermed at slå hul og få adgang til det bløde og spiselige indeni.

Dvärgmangust (øverst) lever i sociale grupper på typisk 10-12 individer med ét ynglepar. Flokstyrrelsen hos zebramangust (nederst) er oftest 10-20 dyr og flere hunner i samme flok yngler. Begge arter skal altid holdes flere sammen, helst i naturlige grupper. Foto: Tomi Tirkkonen, Tarique Sani

Begge arter er tilpasset et liv i tæt kontakt med artsfæller, og de har dermed et stærkt socialt behov, som skal tilgodeses i fangenskab. Derfor skal de altid holdes mindst 2 eller 3 sammen, men helst i større, harmoniske grupper, hvis pladsen er tilstrækkelig, så de har rig mulighed for at udvise naturlig adfærd over for artsfæller.

Til gengæld bør fremmede individer ikke sammensættes med en etableret flok, da det vil lede til alvorlige angreb af de nytillkomne. Skal fremmede individer sammensættes, skal de helst være helt unge, og det skal altid ske med en passende lang tilvænningsperiode i separate anlæg, hvor dyrene kan vænne sig til hinandens duft og tilstedeværelse, uden at de kan skade hinanden fysisk.

Dværgmanguster og visse næsehornsflugle-arter ses i naturen at have en tæt relation og gavn af hinandens tilstedeværelse under fødesøgningsaktivitet. Næsehornsfluglene advarer dværgmangusterne, når der er fare på færde i form af farlige rovdyr og rovfugle, mens dværgmangusterne giver næsehornsfluglene lettere adgang til fødeemner i form af udgravede og opflyvende hvirvelløse dyr.

Visse steder i naturen ses zebramanguster og bavianer at søge føde tæt sammen, formentlig for at øge sandsynligheden for at potentielle fjender opdages i god tid til gavn for begge parter. Zebramanguster er desuden i naturen observeret at soignere vortsvins hud og hår ved at fjerne parasitter, der fungerer som føde for zebramangusten.

Trods naturlige relationer til andre dyrearter i naturen bør manguster i fangenskab, hvor pladsen er begrænset, kun holdes med egne artsfæller i stabile, harmoniske flokke.

9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation

Dværgmangust yngler i naturen i regnsæsonen (mellem oktober og maj) med op til 3 kuld årligt, mens hunner i fangenskab kan yngle året rundt. Alfaparret er i de fleste flokke de eneste, der yngler, men i gunstige perioder i større grupper forekommer det dog, at andre hunner yngler, om end afkommet ofte ikke overlever. Alfaparret undertrykker de andre voksne individers seksuelle aktivitet for således at sikre, at deres afkom får bedst mulige chancer for at overleve. De øvrige individer vil hjælpe med yngelplejen, bl.a. ved at beskytte dem aktivt mod naturlige fjender og for de voksne hunners vedkommende også die dem, således at alfahunnen aflastes.

Hos zebramangust kan flere hunner til gengæld yngle succesfuldt, og ofte vil en dominerende han vogte over en bestemt hun et par dage under hendes brunst for således at have størst chance for at være fader til afkommet. Zebramanguster kan yngle året rundt, men i samme flok vil hunnerne typisk have synkroniseret drægtighed, således at alle unger fødes på nogenlunde samme tid. De hjælpes ad med at opfostre hinandens unger, og hunnerne dier ligeledes ungerne på kryds og tværs. Hunnerne kommer i brunst igen allerede 1-2 uger efter fødslen.

Drægtighedsperioden er ca. 49-56 dage for dværgmangust, og ca. 60-70 dage for zebramangust. Kuld størrelsen er typisk 4-5 unger (op til 7) hos dværgmangust, og typisk 2-4 unger (op til 6) hos zebramangust.

Ungerne, der som nyfødte vejer ca. 10 g hos dværgmangust og ca. 20 g hos zebramangust, fødes typisk i en hule i et udgravet, forladt termitbo. De bliver i hulen de første par uger efter fødslen og dier udelukkende den første måneds tid. Der vil altid være et eller flere ældre individer til at passe på ungerne og beskytte dem mod potentielle rovdyr. Ungerne begynder som ca. 2 måneder gamle hos dværgmangust og allerede som ca. godt 1 måned gamle hos zebramangust at følge med flokken i deres søgen efter føde. Ungerne vil dog først være helt fravænnede mælken og selvforsynende med fast føde i 3-måneders-alderen hos zebramangust og først i 6-måneders-alderen hos dværgmangust.

Hos dværgmangust er hunnerne ofte fysiologisk kønsmodne allerede i 3-måneders-alderen, men i praksis vil de først yngle, hvis de opnår alfastatus i gruppen, typisk som flere år gamle. Selvom hunnerne normalt bliver i den gruppe, de er født i, kan en hun dog finde på at forlade den og danne sin egen gruppe for at få muligheden

Samarbejde i flokken

Flokkfæller samarbejder om at beskytte sig mod fjender ved skiftevis at holde udkig og advare med bl.a. alarmkald, hvis en fjende dukker op.

Zebramangust er kendt for, ofte i samlet flok, at kunne skræmme store og farlige fjender væk, f.eks. sjakaler, servaler og gribbe, og slå giftslanger ihjel, før de selv angribes.

Endvidere ses en gruppe at tage sig specielt af en syg eller skadet flokkfælle ved at tillade det højere prioritet til fødeemner og give det ekstra varme

Hos zebramangust kan flere hunner i samme flok yngle succesfuldt, og ofte vil de føde deres unger på nogenlunde samme tid og hjælpes ad med yngelplejen. Foto: Alecia Carter, Klaus Rudloff

for at kunne yngle selv. For hannernes vedkommende bliver de fysiologisk kønsmodne som 1-årige, men brunsten undertrykkes i gruppen, indtil han-ungerne som ca. 2-3-årige forlader deres gruppe (evt. sammen med deres brødre) for enten at blive optaget i en ny gruppe eller at etablere deres egen gruppe med omstørførende hunner.

Hos zeboramangust bliver ungerne typisk kønsmodne i 9-10-måneders-alderen, og hannerne vil typisk også forlade deres gruppe, mens hunnerne vil blive i gruppen.

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Såfremt manguster holdes i harmoniske grupper i rummelige og stimulerende anlæg, forekommer sygdomme sjældent.

Tegn på sygdom og mistrivsel er glansløse øjne, filtret pels, løbende næse og nedsat appetit.

Det kan ske hos specielt små unger, at halen eller dele af halen mistes (pga. bid fra artsfæller eller overdreven slikken), men såret vil normalt hele fint.

Nødsages man til at tage en syg mangust fra dens gruppe i forbindelse med behandling, skal der så vidt muligt altid tages et andet individ fra dens gruppe med, så den ikke stresses yderligere på grund af manglende selskab og kontakt til en flokfælle.

Nødsages man ved sygdom at tage et individ fra dens gruppe, skal der så vidt muligt tages en anden flokfælle med, så yderligere stress mindskes. Foto: Vladimir Motycka

11 Øvrige informationer

For kontakt til praktikere forhør dig hos Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen for Exotiske Pattedyr (www.aber.dk).

Denne pasningsvejledning er udarbejdet af Dyrenes Beskyttelse i samarbejde med Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen for Exotiske Pattedyr. Beskrivelserne er dermed et udtryk for, hvordan vi mener, arterne bør holdes, således at deres fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov opfyldes. Der tages forbehold for, at arterne kan holdes på andre velfærdsmæssigt forsvarlige måder end dem beskrevet. Ligeledes tages forbehold for, at ny viden om arternes biologi og erfaringer med deres hold kan foreligge efter udarbejdelsen af denne vejledning.